

TALABALARNING O‘QUV FAOLIYATIDA AXBOROT ISTE’MOLI MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Rahmonova Marjona - 2-kurs talabasi

*Toshkent iqtisodiyot va texnologiyalar universiteti
“Xorijiy til va adabiyot” yo`nalishi 2-bosqich talabasi*

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalarning o‘quv faoliyatida axborot iste’moli madaniyatini shakllantirish muhimligi tahlil qilinadi. Maqolada axborot texnologiyalarining ta’lim jarayoniga ta’siri, axborot resurslaridan qanday foydalanish kerakligi va axborot madaniyatini shakllantirishning asosiy usullari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, o‘quv jarayonida axborotni tahlil qilish va uni samarali ishlatish talabalarning o‘ziga bo‘lgan ishonchini va o‘z-o‘zini o‘rganish qobiliyatlari to‘g‘risida so‘z yuritiladi.

Kalit so‘zlar. Axborot iste’moli, axborot texnologiyalari, ta’lim jarayoni, ongli qarorlar, mustaqil o‘rganish, axborot madaniyati.

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ ПОТРЕБЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ В УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ

Рахмонова Маржона

*Студентка 2-го курса направления «Иностранный язык и литература»
Ташкентского университета экономики и технологий*

Аннотация. В данной статье анализируется важность формирования культуры потребления информации в учебной деятельности студентов. Рассматривается влияние информационных технологий на образовательный процесс, способы эффективного использования информационных ресурсов и основные методы формирования информационной культуры. Также обсуждается, как анализ информации и её эффективное использование в учебном процессе способствует повышению уверенности студентов в себе и развитию их навыков самостоятельного обучения.

Ключевые слова: потребление информации, информационные технологии, образовательный процесс, осознанные решения, самостоятельное обучение, информационная культура.

FORMATION OF INFORMATION CONSUMPTION CULTURE IN STUDENTS' EDUCATIONAL ACTIVITIES

Rakhmonova Marjona -

2nd-year student,

*Department of "Foreign Language and Literature," Tashkent University of
Economics and Technology*

Annotation. This article analyzes the importance of developing an information consumption culture in students' academic activities. With the development of

information technologies, there is a growing need to enhance students' ability to select, analyze, and effectively use information resources. Developing an information consumption culture helps to improve the ability to make informed decisions, enhances self-learning abilities, and facilitates knowledge acquisition. The article discusses the impact of information technologies on the educational process, the effective use of information resources, and methods for cultivating an information culture. Moreover, analyzing information and using it effectively in the learning process increases students' confidence and enhances their capacity for self-education.

Keywords: information consumption, information technologies, educational process, informed decision-making, self-learning, information culture.

Kirish. Hozirgi zamonda axborot hayotning barcha jabhalarida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ta'lim sohasida ham uning roli raqamli texnologiyalar va internetning rivojlanishi bilan sezilarli darajada oshdi. Bugungi kunda talabalar turli manbalardan katta miqdordagi axborotga kirish imkoniyatiga ega. Ammo, bu axborotni tanqidiy tahlil qilish, baholash va samarali foydalanish qobiliyati avtomatik tarzda rivojlanmaydi. Bu yerda axborot iste'moli madaniyati tushunchasi muhim o'ringa ega. Axborot iste'moli madaniyati, maqsadga yo'naltirilgan va mazmunli tarzda axborotni tanlash, tahlil qilish va qo'llash qobiliyatidir. Ushbu madaniyatni rivojlantirish talabalar uchun muhim, chunki bu nafaqat ularning o'quv jarayonida yutuqlarga erishishlariga yordam beradi, balki intellektual rivojlanishlarini qo'llab-quvvatlaydi va mustaqil qarorlar qabul qilish imkoniyatlarini oshiradi.

Talabalarning o'quv faoliyatida axborot iste'moli madaniyatini shakllantirishning ahamiyati katta. Bu madaniyat tanqidiy fikrlash, mustaqil o'rganish va akademik halollikni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Raqamli jamiyatga intilish jarayonida axborotni boshqarish va undan samarali foydalanish muvaffaqiyat uchun zarur bo'lgan ko'nikmaga aylanib bormoqda. Ta'lim muassasalari bu jarayonda markaziy rol o'ynaydi, chunki ular talabalarga axborotni qanday to'g'ri ishlatishni, tahlil qilishni va undan samarali foydalanishni o'rgatishlari kerak. Ushbu maqolada axborot iste'moli madaniyatini shakllantirishga ta'sir qiluvchi omillar o'rganiladi, ular bilan bog'liq muammolar aniqlanadi va ta'lim muassasalarida axborot savodxonligini oshirish uchun takliflar keltiriladi.

Asosiy qism. Axborot iste'moli madaniyati turli manbalardan axborot tanlash, tahlil qilish va uni qo'llash bo'yicha ongli yondashuvni o'z ichiga oladi. O'quv jarayonida bu talabalar uchun ishonchli va ishonchsiz axborotni farqlay olish, uchrashgan materiallarni tanqidiy tahlil qilish va uni samarali qo'llash qobiliyatini rivojlantirishni anglatadi. Bu jarayonda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega, chunki bu talabalar faqat axborotni baholashga emas, balki asoslar va xulosalarni savol ostiga qo'yish va mustaqil fikrlashga ham yordam beradi [1].

Axborot iste'mol qilish va uni tahlil qilish qobiliyati to'g'ridan-to'g'ri talabalarning o'quv yutuqlari va intellektual rivojlanishiga ta'sir qiladi. Axborot iste'molini rivojlantirishning bir necha foydalari mavjud:

Tanqidiy fikrlashning rivojlanishi: Talabalar ishonchli manbalarni aniqlash, axborotning ishonchliligini baholash va uning kontekstini tushinishda yaxshilanadi.

Mustaqil o'rganish: Talabalar axborot izlash, tahlil qilish va sintez qilish ko'nikmalarini rivojlantirgach, mustaqil o'rganishga yaxshiroq tayyor bo'ladilar [4].

Akademik yutuqlar: Axborot resurslaridan samarali foydalanish fanlarni yaxshiroq tushinishga va o'quv yutuqlarini yaxshilashga yordam beradi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari talabalarning axborot iste'moli madaniyatini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Internetning keng tarqalishi bilan talabalar o'quv jarayonlarini qo'llab-quvvatlaydigan ko'plab onlayn resurslarga ega.

Misol uchun: Elektron kutubxonalar (masalan, Google Scholar, JSTOR, va CyberLeninka) talabalar uchun ilmiy materiallar taqdim etadi. Onlayn kurslar va vebinarlar (masalan, Coursera, edX) talabalarga auditoriyadan tashqari o'rganish imkonini beradi, yangi ko'nikmalar va axborotlarni olish imkonini yaratadi. Sun'iy intellekt vositalari (masalan, ChatGPT, Grammarly) talabalarga akademik yozishni yaxshilash va materialni samarali tahlil qilishda yordam beradi.

Talabalarga axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishda quyidagi usullarni qo'llash mumkin:

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: Ta'lim muassasalari talabalarni tanqidiy fikrlashga yo'naltiradigan mashqlar va topshiriqlarni o'z ichiga olgan darslar tashkil qilishi mumkin [3].

Axborot resurslaridan foydalanishni o'rgatish: Talabalarga axborot resurslarini qanday topish, baholash va samarali ishlatishni o'rgatish muhim. Bu uchun maxsus seminarlar va o'quv mashg'ulotlarini tashkil etish mumkin.

Akademik halollikni rag'batlantirish: Talabalarga plagiat, to'g'ri iqtibos keltirish va axborotni etik foydalanish haqida ta'lim berish axborot iste'moli madaniyatini shakllantirishda muhim omil bo'ladi.

Metodika tahlili. Talabalarning o'quv faoliyatida axborot iste'moli madaniyatini shakllantirish bo'yicha metodik tahlil ushbu jarayonni samarali amalga oshirish uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan yondashuvlarni ko'rib chiqadi. Ushbu tahlilda turli metodologik asoslar, yondashuvlar va strategiyalar tahlil qilinadi.

Tahlil va sintez. Axborot iste'moli madaniyatining nazariy asoslarini aniqlash, mavjud ilmiy manbalarni o'rganish va tahlil qilish orqali umumlashtirilgan xulosalar chiqarish.

Eksperimental metod. Axborot iste'moli madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan o'quv dasturlarini sinovdan o'tkazish va ularning samaradorligini baholash.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish. Elektron kutubxonalar, raqamli ta'lim platformalari va sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanishni o'rgatish [3].

Xulosa. Talabalarning o'quv faoliyatida axborot iste'moli madaniyatini shakllantirish zamonaviy ta'limning asosiy tarkibiy qismlaridan biridir. Axborotni tahlil qilish, tanlash va qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish talabalarning tanqidiy fikrlashini kuchaytiradi, mustaqil o'rganishni qo'llab-quvvatlaydi va akademik yutuqlarni oshiradi. Axborot texnologiyalarining bu jarayondagi o'rni inobatga olinishi lozim, chunki ular talabalarga axborotni samarali topish va ishlatishda yordam beradi. Ta'lim muassasalari o'z darslari, o'qitish usullari va axborot etikasini o'rgatish orqali

talabalarni axborot iste'moli madaniyatiga moslashishga yordam berishlari kerak. Bu jarayonni yanada takomillashtirish va rivojlantirish talabalar uchun muvaffaqiyatga erishishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to'g'risida. 2019-yil 5-oktabr.
2. Taylaqov N.I. “Uzluqsiz ta'lim uchun informatika bo'yicha yangi avlod o'quv adabiyotlarini yaratishning ilmiy-pedagogik asoslari.” – T.: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2005.
3. Zakirova F. va boshqalar. “Elektron o'quv-metodik majmualar va ta'lim resurslarini yaratish metodikasi.” – T.: O'O'MTV, 2010.
4. G'ulomova K. M. “Talim jarayonida axborot muhitini takomillashtirishda ilmiy-ta'limiy resurslarning ahamiyati” // Toshkent Iqtisodiyot va Texnologiyalar Universiteti, 2024.
5. www.sciencedirect.com
6. www.springer.com
7. www.researchgate.net